

MATTO MAKEDONYA RAPORU -2016

1. Makedonya'nın Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeleri

Makedonya Cumhuriyeti, eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmiş genç bir devlettir. Anayasalarında belirlenen Makedonya Cumhuriyeti ismine Yunanistan'ın itirazı nedeniyle Birleşmiş Milletler'e Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti adıyla 1993'te üye olmuştur.

Makedonya, Balkanlardaki çeşitliliği temsil eden çok sayıda etnik (Makedon, Arnavut, Türk, Boşnak, Roman, Sırp, Ulah) gruplardan oluşmaktadır. Dolayısıyla ülkede Makedonca, Arnavutça, Türkçe, Romanca, Ulahça, Sırpça gibi farklı diller konuşulmaktadır.

Kuzeyde Sırbistan ve Kosova, batıda Arnavutluk, güneyde Yunanistan, doğuda Bulgaristan ile komşu olup Balkanların merkezinde önemli bir kavşak konumundadır.

- **Türk Lirası Makedonyada konvertibilite.**

1.1. Temel Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Makedonya Cumhuriyeti
Nüfus	2,1 milyon
Dil	Makedonca
Din	Ortodoks (% 64,7), Müslüman (%33,3)
Yüzölçümü	25.713 km2
Başkent (nüfus)	Üsküp (500 bin)
Başlıca Şehirleri (nüfus)	Manastır (80 bin), Kumanova (71 bin), Pirlpe (68 bin), Kalkandelen (60 bin)
İklim	Kuzeyde kara iklimi, güneyde Akdeniz iklimi
Yönetim Şekli	Parlamenter Demokrasi
Para Birimi	Makedonya Denarı (MKD)

1.2. Temel Ekonomik Göstergeler

Makedonya'da üretim teknolojisi eski, girişimci güç zayıf, sermaye birikimi yetersizdir. Bağımsızlık sonrası hızla özelleştirilen üretim tesislerinin çoğunluğu iyi işletilemediğinden kapanmış ve ülke mevcut üretim kapasitesinden büyük kayıplar vermiştir.

Makedonya Cumhuriyeti, makroekonomik istikrarı sürdürme, ekonomik büyümeyi hızlandırma ve istihdamı artırma amacıyla sabit döviz kuru (Makedon Denarı Euro'ya peglenmiştir), düşük enflasyon ve yabancı yatırımları teşvik politikaları uygulamaktadır.

Makedonya, 2015 yılı ilk 3 çeyreği içinde %3,5'lik bir büyüme göstererek bölgesinde ekonomik büyüme konusunda en başarılı ülkelerden biri olmuştur. Büyümede doğrudan yabancı yatırımların önemli rolü bulunmaktadır.

Enflasyon oranı 2015 yılında da 2014 yılında olduğu gibi %-0,3 olarak gerçekleşmiştir. Enflasyondaki bu gerilemede, siyasi istikrarsızlık nedeniyle kişisel harcamaların kısılması ve yatırımların yavaşlaması sonucunda talepteki gerileme yanında başta enerji olmak üzere ithal ürün fiyatlarında görülen düşüş etkili olmuştur.

Cari işlemler dengesi, yıllar bazında azalan bir açık verirken 2015 yılı Eylül sonu itibariyle 31 milyon Avro fazla vermiştir. Cari işlemler dengesinin yıl sonu tahmini GSYH'ya oranı ise %0,4 olmuştur.

AB'ne üye olmaya çalışan ve bu bağlamda bir çok değişiklik yapmaya devam eden Makedonya'nın AB yolunda ekonomik olarak önemli engellerinden biri yüksek işsizlik oranı olup 2015 yılı 3. Çeyrek sonunda bu oran %25,5'e düşmüştür.

Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) tutarı, 2015 yılı ilk 3 çeyreği içinde son yılların en düşük miktarı olan 114 milyon Avro olarak gerçekleşmiştir. Yatırımların azalmasında en önemli etken, ülkede yaklaşık iki yıldır devam eden ve son 1 yıl içinde yoğunluğu artan siyasi kriz ortamıdır. Ülke 24 Nisan 2016'da erken seçim yapma kararı almış olup istikrar sağlanıp sağlanamayacağı belirsizliğini korumaktadır.

Tablo 1. Makedonya'nın Makroekonomik Göstergeleri

(milyon Avro)	2012	2013	2014	2015
GSYH ^(*)	7.452	8.116	8.543	5.890
Reel GSYH Artışı (%)	-0,5	2,9	3,5	3,5
Kişi Başına GSYH (Avro)	3.680	3.931	4.142	4.360 ^{***}
Enflasyon Oranı (%)	3,3	2,8	-0,3	-0,3
İşsizlik Oranı (%)	31	29	28	25,5
Aktif İş Gücü (kişi)	948.125	960.704	961.416	954.610
Cari İşlemler Dengesi ^(*)	-240,0	-134,1	-68,7	30,9
Cari İşlemler Dengesi/GSYH (%)	-3,2	-1,6	-0,8	0,4 ^{***}
Merkezi Yönetim Borcu	2.545	2.757	3.262	3.233
Merkezi Yönetim Borcu/GSHY (%)	34,2	34,0	38,2	36,0 ^{***}
Doğrudan Yabancı Yatırım	131,1	229,4	197,4	114,1
Doğrudan Yabancı Yatırım/GSYH (%)	1,7	2,8	2,3	1,3 ^{**}

Kaynak: Merkez Bankası, İstatistik Kurumu, Maliye Bakanlığı

() 2015 yılı Ocak-Eylül dönemi..*

(**)Avro Karşılıkları 1 Avro = 61,55 MKD esas alınarak hesaplanmıştır.

(***)2015 yılı için Kişi Başına GSYH ile diğer GSYH'nin oranı verileri Maliye Bakanlığı'nın 8.991 milyon Avro tutarındaki 2015 yılı tahmini GSYH verisi esas alınarak hesaplanmıştır.

Ülkeyi ekonomik ve sosyal açıdan tehdit eden işsizlikle mücadelede dış yatırımlara büyük umut bağlayan Makedonya Hükümetinin de son dönemde girişimcileri büyük ölçüde özendirici bir tutum takındığı gözlemlenmektedir. Dünya Bankası'nın Doing Business 2016 raporuna göre, Makedonya iş yapma kolaylığı açısından 189 ülke içerisinde 12. sırada yer alması ve bölgesinde en başarılı performansı gösteren ülke olması bu çabaların sonucudur.

Makedonya Anayasası, yabancıların kanunlara uygun olarak mal edinmelerini, kazançlarını serbestçe yurt dışına çıkarmalarını ve Makedon vatandaşlarıyla eşit şekilde şirket kurabilmelerini garanti etmektedir. Yabancı yatırımları düzenleyen özel bir kanun bulunmamakta olup yabancılar da Makedon vatandaşlarıyla eşit haklara sahiptir.

Makedonya'da serbest bölgeler dışında yatırım teşvikleri bulunmamaktadır. Avrupa'daki en düşük gelir vergisi (%10) ve kurumlar vergisi (%10) uygulaması yatırımcıya sağlanan en önemli avantajdır.

Serbest bölgelerde; 10 yıl süreyle gelir vergisi, kurumlar vergisi ve KDV alınmamakta, uzun süreli (15, 30, ..., 99 yıl) çok düşük bedellerle (10 Avro Cent/m²/yıl) arazi kiralanmakta, ayrıca elektrik, su, kanalizasyon vb. altyapı yatırımcıya ücretsiz olarak sağlanmaktadır.

Son yıllarda özellikle otomotiv yan sanayinde olmak üzere Amerikan, İngiliz, Alman ve diğer milletlerden çok sayıda şirket belirtilen avantajlardan faydalanmak üzere Makedonya serbest bölgelerinde yatırım yapmıştır.

Güneydoğu Avrupa'nın ortasında yer alması, ucuz ve kaliteli işgücü, AB/EFTA/CEFTA/Ukrayna/Türkiye serbest ticaret anlaşmaları çerçevesinde 650 milyonluk bir pazara hitap etmesi Makedonya'yı yatırımcılar için cazip kılan diğer etkenlerdir. Türkiye'den bakıldığında küçük bir pazar olarak algılanan Makedonya tek başına değil, çevresindeki bölgenin potansiyeli ile birlikte değerlendirilmelidir.

Ülkenin güneyinde özellikle Vardar nehri boyunca uzanan Vardar Ovası ve civarında tarıma elverişli verimli topraklar bulunmaktadır. Bahse konu bölgede Akdeniz iklimi egemen olup çok çeşitli bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi mümkündür. Ülkenin doğusunda da küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık için geniş meralar bulunmaktadır. Ülkede henüz gelişmiş yöntemlerle tarım ve hayvancılık yapan işletme sayısı çok azdır. Bu nedenle, üretim yetersiz, ve rekabet gücü zayıf olup tarım ve hayvancılık ürünlerinde de halihazırda ithalata bağımlıdır. Tarım, hayvancılık ve işlenmiş tarım ürünleri sektörlerinde de yatırımcılar için cazip fırsatlar bulunmaktadır.

Vergi Uygulamaları:

- KDV oranı %18'dir. Bazı ürünler için ise oran %5'tir. Gelir vergisi %10'dur
- İşçi ücretlerinin toplam vergi oranı:
Katkılar %27 ve %10 personal vergisi
 - Oranları hesaplanmış ve katkıları ödenen kalemler aşağıda verilmiştir:
 - Zorunlu emeklilik ve malul sigortası
 - Zorunlu sağlık sigortası
 - iş ve meslek hastalıkları da yaralanma durumunda zorunlu sağlık sigortası için ek katkı oranı
 - işsizlik durumunda sağlık sigortası

1.3. Uluslararası Üyelikler ve Anlaşmalar

Makedonya; IMF (1992), BM (1993), DTÖ (2003), WIPO (2003), FRANCOPHONIE ve OSCE üyesidir.

NATO'ya üyeliğinin önündeki tek engel Makedonya ismini Yunanistan'ın tanımaması olup AB ile tam üyelik müzakerelerinin başlaması da aynı gerekçeyle Yunanistan tarafından engellenmektedir.

Makedonya'nın EFTA, Ukrayna ve Türkiye ile serbest ticaret anlaşmaları ve AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması vardır. Ayrıca, Balkan ülkelerinin (Makedonya, Arnavutluk, Moldova, Sırbistan, Karadağ, Bosna-Hersek ve Kosova) üye olduğu ve üye ülkeler arasında tarım ürünleri dahil tüm gümrük vergilerinin sıfırlanmış olduğu CEFTA'ya taraftır. Bunların yanında, Makedonya, 30 ülkeyle Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması imzalamıştır.

Dünya Bankası (IBRD), Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (CEB) gibi uluslararası kuruluşlar farklı alanlarda kullanılan uygun kredilerle Makedonya'nın başta ulaştırma olmak üzere yüksek maliyetli altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesine destek sağlamaktadır.

2005 yılında AB'ne aday ülke statüsünü alan Makedonya'da AB ülkeleri ve kuruluşlarıyla ilişkileri hız kazanmış ve çok sayıda ikili ve çoklu sözleşmelere imza atılmıştır. Bu çerçevede, Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA), IPA-2 Programı kapsamında da tarımın ve kırsal kesimlerdeki ekonomik faaliyetlerin çeşitliliğini ve gelişimini teşvik etmek amacıyla 2020 yılına kadar kullanabilmesi koşuluyla 664 milyon Avroluk mali yardım (hibe) sağlanmıştır.

2. Makedonya'nın Dış Ticareti

Makedonya, üretim kapasitesinin zayıf olması ve özellikle ihracata yönelik üretim yapan yabancı yatırımların ağırlıklı olarak ithal girdilere bağımlı olması nedenleriyle devamlı olarak dış ticaret açığı veren bir ülkedir.

2015 yılı dış ticaret verilerine göre, Makedonya'nın ihracatı 2014 yılına göre %9 oranında azalarak 4,5 milyar ABD Doları, ithalatı ise %12,1 azalışla 6,4 milyar ABD Doları olmuş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı %70 olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret hacmi de 2014 yılına göre %10,8 azalışla 10,9 milyar ABD Doları olmuştur. 2015 yılında Makedonya 1,9 milyar ABD Doları dış ticaret açığı vermiştir.

Tablo 2. Makedonya'nın Dış Ticareti (1.000 ABD \$)

YIL	2011	2012	2013	2014	2015	% Değişim
İHRACAT	4.455.375	4.001.857	4.266.861	4.933.845	4.489.934	-9,0
İTHALAT	7.007.251	6.510.922	6.599.824	7.276.729	6.399.867	-12,1
HACİM	11.462.626	10.512.779	10.866.685	12.210.574	10.889.801	-10,8
DENGE	-2.551.876	-2.509.065	-2.332.963	-2.342.884	-1.909.933	-18,5
İHRACAT / İTHALAT	64	61	65	68	70	

Kaynak: Makedonya Devlet İstatistik Kurumu

Öte yandan, Makedon Denarı (MKD) Avro'ya peglenmiş olup 1 MKD=61,61 Avro'dur. Avro/Dolar paritesindeki değişiklikler MKD/Dolar paritesine de aynen yansımaktadır. MKD/Dolar kuru 2014 yılında 46,44 iken 2015 yılında %19,49 artışla 55,50 olmuştur. 2014 yılında 1,32 olan yıllık ortalama Avro/Dolar paritesi 2015 yılında %15,9 azalarak 1,11 olmuştur.

Esasen Avro/Dolar paritesindeki büyük düşüş Dolar bazlı dış ticaret rakamlarında bir önceki yıla göre azalma göstermesine neden olurken, Makedonya'nın dış ticareti ve Türkiye ile ikili ticareti Avro bazında artış göstermiştir. Avro bazında Makedonya'nın ihracatı 3,7 milyar Avro'dan %8,8 artışla 4,1 milyar Avro'ya yükselmiş, ithalatı 5,5 milyar Avro'dan %5,3 artışla 5,8 milyar Avro'ya çıkmış ve dış ticaret hacmi 9,2 milyar Avro'dan %7,6 artışla 9,9 milyar Avro'ya yükselmiştir.

Makedonya'nın Ülkeler İtibariyle Dış Ticareti

Makedonya'nın 2015 yılı toplam dış ticaret hacmi içinde ilk sıralarda yer alan ülkeler Almanya, Sırbistan ve İngiltere olurken Türkiye, %3,6 payla 8. Sırada yer almaktadır.

2015 yılı dış ticaret verilerine göre; Makedonya'nın ihracatında ilk 10 ülke toplam ihracatın %77,8'ini oluşturmaktadır. Makedonya'daki yabancı sermayeli otomotiv yan sanayi yatırımlarının hedef ülkesi olan Almanya, Makedonya'nın ihracatında %44,3 oranında pay sahibidir. İhracattaki diğer önde gelen ülkeler Makedonya'ya coğrafi olarak yakın komşu ülkelerdir. Türkiye, Makedonya'nın ihracatında 13. sırada yer almaktadır.

Tablo 3. Makedonya'nın En Çok İhracat Yaptığı 10 Ülke (2015)

Ülke	İhracat (000 ABD Doları)	Toplam İhracatta Payı (%)
Almanya	1.990.053	44,3
Bulgaristan	270.794	6,0
Sırbistan	205.090	4,6
Kosova	187.014	4,2
İtalya	181.363	4,0
Yunanistan	165.702	3,7
Belçika	143.025	3,2
Çin	142.820	3,2
Romanya	107.390	2,4
İspanya	100.825	2,2
Genel İhracat	4.489.934	100,0
Liste Toplamı	3.494.076	77,8
Diğer Ülkeler	995.858	22,2

Kaynak: Makedonya Devlet İstatistik Kurumu

Makedonya'nın 2015 yılı ithalatının %66,4'ü ilk 10 ülkeden yapılmıştır. Otomotiv yan sanayinin ham madde ve ara mamül ihtiyacının büyük kısmını karşılayan Almanya ve İngiltere ile petrol ihtiyacının karşılandığı Yunanistan ithalatta ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye ise %5 oranında pay ile 8. sıradadır.

Tablo 4. Makedonya'nın En Çok İthalat Yaptığı ilk 10 Ülke (2015)

Ülke	İthalat (000 ABD Doları)	Toplam İthalatta Payı (%)
Almanya	808.946	12,6
İngiltere	620.530	9,7
Yunanistan	499.252	7,8
Sırbistan	493.193	7,7
Çin	390.497	6,1
İtalya	386.005	6,0
Bulgaristan	340.539	5,3
Türkiye	319.442	5,0
Romanya	206.615	3,2

Slovenya	184.707	2,9
Genel İthalat	6.399.867	100,0
Liste Toplamı	4.249.726	66,4
Diğer Ülkeler	2.150.141	33,6

Kaynak: Makedonya Devlet İstatistik Kurumu

3. Türkiye'nin Makedonya İle Ekonomik ve Ticari İlişkileri

Makedonya ile ülkemizin çok iyi durumdaki siyasi ilişkileri, aramızdaki tarihi ve kültürel bağılıklar, karşılıklı ekonomik ve ticari ilişkilere dayanak olacak STA, çifte vergilendirilmesinin önlenmesi ve yatırımların karşılıklı korunması, uluslararası karayolu taşımacılığı, gıda ve veterinerlik anlaşması gibi temel anlaşmaların yapılmış olması gibi etkenler ekonomik ve ticari ilişkilerimizin geliştirilmesi için uygun bir altyapı oluşturmaktadır.

Türkiye ile Makedonya arasında 1999 yılında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) uyarınca, iki ülke karşılıklı olarak sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergisi oranlarını sınırlamış, tarım ürünlerinde ise az sayıda üründe tavizli vergi oranları ve kotalar uygulamaya konulmuştur. Bu olumlu altyapıya rağmen gerçekleşen ticaret her iki ülke açısından tatmin edici düzeyde değildir.

Gerçekleşen ikili ticarete mevcut yatırımcılarımız büyük pay sahibidir. Yatırımcılarımız ihtiyaç duydukları makina, malzeme, ara mamul ve hammaddeleri genellikle ülkemizden tedarik etmekte ve üretimlerinin önemli bölümünü ülkemize ihraç etmektedirler. Dolayısıyla, iki ülke arasındaki ticareti artırmanın etkili bir yöntemi, karşılıklı olarak doğrudan yatırımları artırmaktır. Bu çerçevede, doğrudan yatırımları artırmaya yönelik politikalar geliştirilmesi gerekmektedir.

Başbakanımız Sayın Ahmet DAVUTOĞLU, 23 Aralık 2014 tarihindeki Makedonya'yı resmi ziyaretinde, tarım ürünleri ticaretinde de karşılıklı olarak gümrük vergilerinin sınırlanması ve yatırım ile hizmetlerin de STA kapsamına alınmasını ve bu amaçla ivedilikle görüşmelerin başlatılmasını önermiştir. 2015 Ocak ayında Ekonomi Bakanlığımız tarafından yazılı olarak da iletilen bu önerimize Makedon Hükümeti resmi olarak cevap vermemiştir. Ancak, ilgili Bakanlarla yapılan görüşmelerde, STA'nın tüm tarım ürünlerini de kapsamı hususunun Bakanlar Kurulu'nda görüşüldüğü, ancak bazı ürünlerde Makedonya'nın Türkiye ile rekabet edemeyeceği ve Makedonya tarımsal üretiminin zarar göreceği yönünde görüş olduğu bilgisi alınmıştır. Daha sonra Makedonya'daki siyasi kriz nedeniyle ve 24 Nisan 2016'da erken genel seçim yapılması kararı alındığından görüşmeler seçim sonrasına bırakılmıştır.

3.1. Türkiye'nin Makedonya İle Dış Ticareti

Ülkemiz, 2015 yılı verilerine göre Makedonya'nın ihracatında 73 milyon ABD Doları ile %1,6 payla 13 üncü sırada, ithalatında 319 milyon ABD Doları ile %5 payla 8 inci sırada ve toplam dış ticaret hacminde 393 milyon ABD Doları ile %3,6 payla 8 inci sırada yer almaktadır.

2015 yılında Makedonya'nın ülkemizden ithalatı %14,6 oranında azalırken, ülkemize ihracatı %8,7 oranında artmıştır. Makedonya-Türkiye dış ticaret hacmi 2015 yılında 2014 yılına göre %11 azalarak 393 milyon ABD Doları olmuştur. İkili ticarete 2015 yılında ülkemiz 246 milyon ABD Doları fazla vermiştir.

Tablo 5. Makedonya-Türkiye Dış Ticaret Verileri (1.000ABD \$)

YIL	2011	2012	2013	2014	2015	% Değişim
İHRACAT	73.344	66.811	71.680	67.510	73.384	8,7
İTHALAT	343.882	323.952	314.494	374.073	319.442	-14,6
HACİM	417.226	390.762	386.174	441.583	392.826	-11
DENGE	-270.538	-257.141	-242.814	-306.563	-246.058	-19,7

Kaynak: Makedonya Devlet İstatistik Kurumu

Avro bazında ise, Türkiye'nin Makedonya'ya ihracatı %2,4 artışla 288 milyon Avro'ya, Makedonya'dan ithalatımız %30 artışla 66 milyon Avro'ya yükselmiş ve ticaret hacmi %6,6 artarak 355 milyon Avro olmuştur.

Türkiye'nin Makedonya'ya ihracatında başlıca ürünler; turunçgiller, pamuk iplik ve mensucat, ekmekçilik ürünleri, nikel cevherleri, televizyon, beyaz eşya, mobilyalar, bakır teller, seramik ürünler, demir-çelik inşaat aksamı, plastik profil ve çubuklar, alüminyum profiller, hijyenik ürünler ve ilaçlardır.

Türkiye'nin Makedonya'dan ithalatında başlıca ürünler; demir-çelik yassı mamulleri, sentetik dokumalar, ateşe dayanıklı tuğlalar, işlenmemiş bakır alaşımları, ferro alyajlar, ham koyun derileri, plastik döküntü ve hurdalardır.

Makedonya'nın ithalatında ilk 50 madde ve ülkemizin ihracat potansiyeli olan ürünler analizi ilişikte sunulmaktadır (EK 1). Makedonya'nın toplam ithalatında Türkiye'nin payı %5 iken ilk 50 ürün içinde ülkemizin payı %1,5 olmuştur. Bu farklılığın nedeni, Makedonya'nın ithalatında ilk 50 ürünün önemli bir kısmının ülkemizde üretimi bulunmayan ya da az olan hammaddeler, ara mamuller ve ileri teknoloji ürünler olmasıdır. İlk 50 Ürün içinde 20 ürün için ihracatımızın geliştirilmesi potansiyeli bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu ürünler: sıcak mamul demir çelik, ilaçlar, tavuk eti, temizlik maddeleri, televizyon, elektrik iletkenleri, seramik döşeme ürünleri, pamuklu dokuma kumaşlar, örme kumaşlar, bebek bezleri ve diğer hijyenik ürünler, demir çelik inşaat aksamı ve plastik profillerdir.

Bunun yanında, ülkemizin Makedonya'ya yaş meyve ve sebze ihracat potansiyelinin değerlendirildiği ekli çalışmaya (EK 2) göre, Makedonya'ya başta turunçgiller, domates, kabak ve şeftali olmak üzere YMS ihracatımızı arttırabilmemiz mümkündür.

Yukarıda bahsedilen ve ekte sunulan her iki analize göre, bazı tarım ürünleri hariç aynı vergi oranlarına tabi olduğumuz başta Yunanistan olmak üzere AB ülkelerine karşı nakliye maliyetleri farkı nedeniyle rekabet gücümüz azalmaktadır.

Öte yandan, tüm ürünlerde gümrük vergilerinin sıfırlandığı CEFTA ülkelerine karşı hem gümrük vergileri hem de nakliye maliyetleri nedeniyle rekabet gücümüz düşüktür.

Bu çerçevede, Makedonya ile ülkemiz arasında mevcut STA'nın yeniden müzakere edilerek tüm tarım ürünlerinde de gümrük vergilerinin sıfırlanması ya da tavizli oranlar belirlenmesi durumunda rekabet gücümüz ve ihracatımız artacaktır.

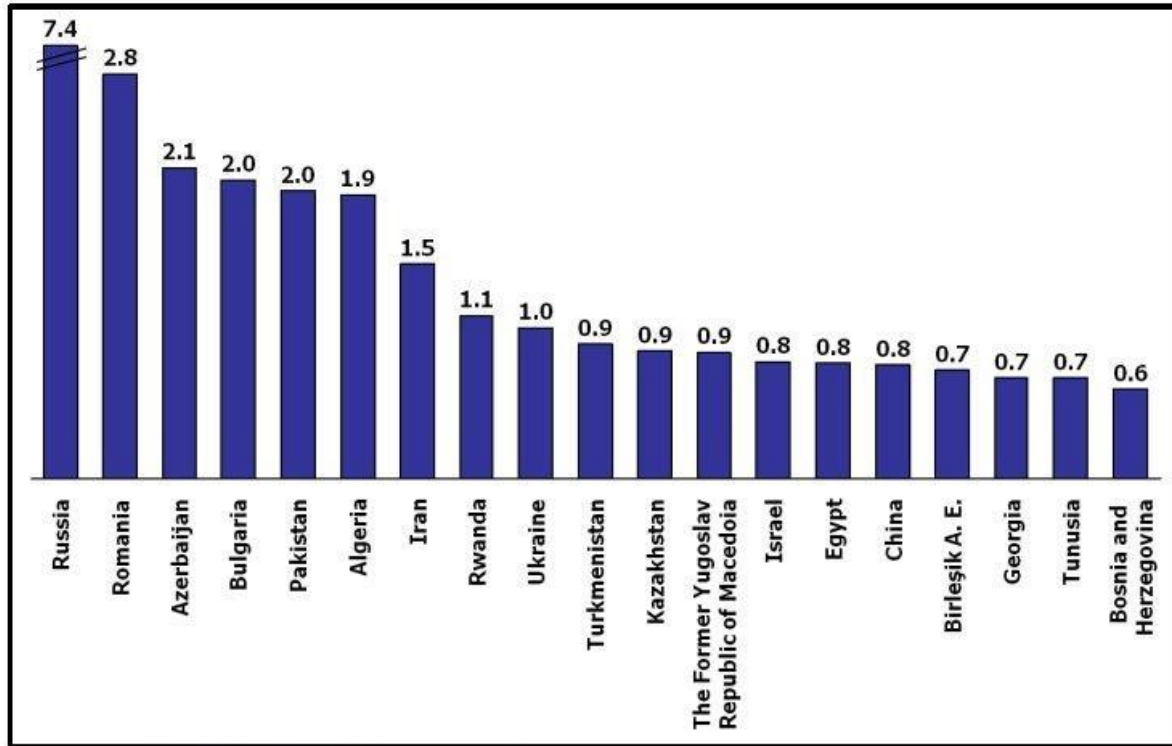
Bunun yanında, nakliye maliyetlerini azaltacak önlemler alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

3.2. Makedonya'daki Türk Yatırımları

İkili ekonomik ve ticarî işbirliğinde açılım ve atılımda bulunulmasına yönelik son yıllardaki yoğun çabalar meyvelerini vermiş ve Makedonya'daki Türk yatırımları son beş yılda hızla artmıştır. Makedonya'da Türkiye sermayeli yaklaşık 50 yatırımcımız bulunmaktadır. Bu firmalarımızın gerçekleşen ve planlanmış olan toplam yatırım tutarı 1 milyar Avro'yu ve toplam çalışan sayısı 5.000 kişiyi aşmıştır.

Türkiye'nin Makedonya'daki yatırım miktarına bakıldığında, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)'ın verilerine göre yatırım stokumuz 2014 yılı itibariyle yaklaşık 0.9 milyar dolardır.

Figure 39 Investment outflows from Turkey by destination, billion USD, 2003-2014 cumulative

Source: fdimarkets, TEPAV calculations

Türk firmalarının inşaat ve ticaret yanında çok farklı sektörlerde yatırımları bulunmaktadır. Yatırım yaptığımız farklı sektörler arasında bankacılık, eğitim, sağlık, tarım, tekstil ve turizm sektörlerini sayabiliriz. Yatırımcı şirketlerimiz arasında girişimci kabiliyeti yüksek KOBİ niteliğindeki firmalarımızla birlikte Halkbank, Cevahir, TAV, Süttaş, Ramstore, Avrupa Göz Hastanesi, Acıbadem gibi sektörlerinde önder şirketler ve Uluslararası Balkan Üniversitesi de bulunmaktadır.

Türk şirketlerinin 2015 yılında Makedonya'da farklı şehirlerde farklı sektörlerde yatırımları gerçekleşmiştir. Sağlık sektöründe Sante Plus Hospital (Üsküp), inşaat malzemeleri sektöründe Eurobrick Company (Köprülü), gıda sektöründe Levidia Agro (Kocani) ve kimya sektöründe Blue Energy (Kalkandelen) bu yatırımlar arasındadır. Makedonya'daki Türk yatırımlarına ilişkin güncel liste ekte sunulmaktadır (EK 3).

Yakın zamanda gerçekleşmesi beklenen önemli yatırımlar arasında; Limak tarafından Üsküp şehir merkezinde Yujen Bulevar üzerinde inşa edilecek yaklaşık 200 milyon Euro yatırım tutarlı ofis, residans ve AVM içerecek gayrimenkul projesini ve İstem Medikal tarafından Bunarcık Serbest Bölgesi'nde yapılacak tıbbi cihaz üretimi yatırımını belirtebiliriz.

Öte yandan, çok sayıda Türk girişimcinin; enerji üretim ve dağıtım, tarım, hayvancılık, otelcilik, hastane vb. farklı sektörlerle yönelik yatırımlar için ön araştırma ve fizibilite çalışmaları devam etmektedir.

Makedonya'da hemen hemen bütün sektörleri Türk girişimcileri için potansiyel yatırım alanları olarak görüyoruz. Türk firmaları açısından özellikle ilgi çeken sektörler; fide/fidan yetiştirme, yaş meyve-sebze üretimi, büyükbaş besi ve süt hayvancılığı, yumurta ve et tavukçuluğu, gıda işleme sanayi, otomotiv yan sanayi, bilişim teknolojileri, tekstil, deri, konfeksiyon sektörleri, ağaç işleme ve mobilya, inşaat malzemeleri, su arıtma cihazları, elektrik üretimi, doğalgaz iletim ve işletme malzemeleri üretim ve ticaretidir. Hizmetler sektöründe de otel, restoran/cafe, eğitim ve sağlık sektörleri potansiyel yatırım alanları olarak görülmektedir.

3.3. Yatırımcıların Karşılaştığı Sorunlar

Girişimcilerimiz Makedonya'da çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunlar arasında en önemlileri şunlardır:

- Vergi hukuku ve diğer mevzuatlardaki sık değişiklikler,
- Sık yapılan ve uzun süren vergi denetimleri ve ağır ceza uygulamaları,
- Bürokrasinin gelişen mevzuatı uygulama bilgisinin yetersizliği,
- Faaliyet izni, inşaat ruhsatı vb. süreçlerin çok uzun zaman alması,
- Adalet sisteminin etkin çalışmaması,
- Özellikle siyasi istikrarsızlığın da etkisiyle son dönemlerde açılan önemli ihalelerin sonuçlandırılmaması ve son aşamada yapılan iptaller şirketlerimizin Makedonya'ya ilgisini olumsuz etkilemektedir.

Girişimcilerimizin ilettiği sorunlar yüzyüze görüşmelerle ve gerekirse diplomatik kanallarla ilgili Makedon makamlarına iletilmektedir. Uygulamada ortaya çıkan arıza sorunların çözümüne yönelik Makedon Hükümetinin ve bürokrasisinin desteği memnuniyet verici düzeydedir. Ancak, özellikle yapısal sorunlar ve yargı sistemindeki sıkıntılar yatırımcılar için en büyük riskler arasındadır.

Teknolojik Sanayi Gelişim Bölgeleri TİRZ

- Serbest Bölgeler -

Serbest bölgelerde, TİR bölge kullanıcısı ile TİRZ Yasası ile öngörülen özel gümrük ve vergi kolaylıkları uygulanıyor. Bölgelerde Ticari Şirket Yasası inisiyativiyile kayıtlı yerli veya yabancı tüzel kişinin her biri için, şu etkinlikler uygulanıyor:

- İş faaliyetleri
- BT ve Araştırma ve geliştirme faaliyetleri
- Ürünlerin ithalatı ile ilgili hizmetler

- **TİRZ üç yıllık programıyla 15 teknolojik sanayi bölge planlanmıştır:**
- 3 tanesi tamamı ile iletişim halinde (Üsküp 1, Üsküp 2 ve İştip)
- 1 tanesi PPP prosedür altında işletilmekte (Kalkandelen’de)
- Diğer 11 tanesi gelişim aşamasında

	TİRZ (TSGB)	Alan büyüklüğü
1.	TİRZ Üsküp 1, 2, 3	148,18 + 96,75 + 43,84 ha E75 otoban, Uluslararası Havaalanı yakınlığında
2.	İştip serbest bölgesi	206,43 ha En büyük serbest bölge; mükemmel lojistik destek
3.	Kalkandelen Serbest Bölgesi (PPP)	94,74 ha Üsküp uzaklık mesafesi 35km
4.	Kırçova serbest bölgesi	30 ha
5.	Struga Serbest Bölgesi	30,01 ha Uluslararası Hava alanına yakın; Durres Limanına 170 km mesafede
6.	Pirlepe Serbest Bölgesi	67,50 ha Pirlepe ve Manastır arası (büyüklük bakımından 4. ve 2. Kent)
7.	Gevgeli Serbest Bölgesi	50,25 ha Selanik limanından 85 km
8.	Ustrumca serbest bölgesi	24,77 ha
9.	Radoviş Serbest Bölgesi	9,75 ha M6 Otobanı
10.	Rankovtse Serbest Bölgesi	40,16 ha Koridor 8
11.	Berova serbest Bölgesi	17,38 ha

12.	Delçova Serbest Bölgesi	20,83 ha
13.	Vinitsa Serbest Bölgesi	21,04 ha

Mali İmtiyazlar

Vergi	TAX RATES	
	TIDZs	Outside TIDZs
Korporatif vergi	0% İlk 10 yıl için	10%
Kişisel Gelir Vergisi	0% İlk 10 yıl	10%
Katma değer Vergisi	0%	18%
Mal vergisi	0%	
senetler	0%	5% - 62%

ÜRÜN	Gümrük	
Hammadde ve malzemeler	TİRZ	TİRZ Dışı
	0%	15% kadar
Donatım	0%	5% - 20%

- Hammade, donatım ve inşaat malzemesinin ithali sırasında KDV'siz gümrük muafiyeti
- Komunal hizmetlerle bağlantı, komple altyapı mümkün
- inşaat harcamalarına 500.000 € kadar subvansiyon

Bölgeden AB ülkelerine hızlı ihracat için sınır geçidinde yeşil gümrük kanalı

- TİRZ alanları 99 yıllık dönemi kapsayan uzun vadeli kiralama olanağı

Eğitim grabtları ve iş yerlerin oluşturulması

- Bütün inisiyatifler AB düzenlemelerine uyumludur

Yatırım Olanakları

- Enerji sektörü- Hidrosantraller

- ✓ Şu aşamada "Çebren ve Galişte" Hidrosantrallerine ait ihale süreci var (yatırım değeri ≈ **€600M**)
- ✓ "Boşkov Most" Hidrosantrali (yatırım değeri ≈ **€70M**)

- ✓ Vardar nehri boyunca Hidroelektrik santral sistemi Vardarska Dolina (yatırım değeri ≈ **€1.5B**)

Çebren Hidrosantrali H=192.5 m 333/347 MW 840/876 GWh €320M	Galište Hidrosantrali H=141.5 m 193.50 MW 262.50 GWh €200M	Lukovo Pole Hidroelektrik Santrali H=84.90 m 163.19 GWh €62.3M	BoşkovMost Hidroelektrik Santrali H=44.4 m 68.2 MW 117.54 GWh €70M	Vardarska Dolina 12 HPPs 325 MW 1300 GWh €1.5B
--	---	--	---	--

Enerji Sektörü

Termo santraller

- ✓ **Manastır Termo santralleri** – tesis edilen güç 3x233 MW, REK Bitola çağdaşlaşmasının 3. Aşaması, üç birim için kükürt dioksit azaltılması tesis edilsin (optimal desülfürizasyon süreci) proje harcamaları: **€300M**

Kombine elektrik santralleri

- ✓ **Energetika Kombine doğal gaz elektrik santrali** – tesis edilen güç 300 MW (e), 150 MW (h) – 300-450 milyon m³ proje harcamaları: **€300M**
- **Negotino Termo santrali** - tesis edilen güç 210 MW (e) – tüketim 300-450 milyon m³
- ✓ **Oslomey Termo Santrali** - tesis edilen kapasite 125 MW (e) – tüketim 200 milyon m³ proje harcamaları: **€200M**

Küçük kojenerasyon istasyonları – Makedonya Cumhuriyeti'nde doğal gaz boru hattının inşaatıyla küçük kojeneratif istasyonlara yatırım olanağı

Küçük Hidro Santraller

□ Toplam 250 MW kapasiteli 400 küçük hidri santrallerin inşaat edilme potansiyeli ve yıllık ortalama 1200 GWh elektrik üretimi

- ✓ Toplam tesis edilen 86 MW kapasiteli 93 küçük hidro santrale ait ihale süreci tamamlanmıştır
- ✓ Tasarlanan yatırım değeri **€120M**

- GASİFİKASYON-

Doğal gaz taşıma sistemi

Doğal gaz dağıtım ağını geliştirme projesi

Potansiyel tüketim ve değer fiyatı

Bölge 1 – Üsküp Bölgesi 190 milyon m3/yılda €100M	Bölge 2 113 milyon m3/ yılda €27,5M	Bölge 3 92 milyon m3/ yılda €22,3M
---	---	--

- MİNERAL KAYNAKLAR SEKTÖRÜ -

Mineral Hammadelerin Araştırılması ve Sömürülmesi

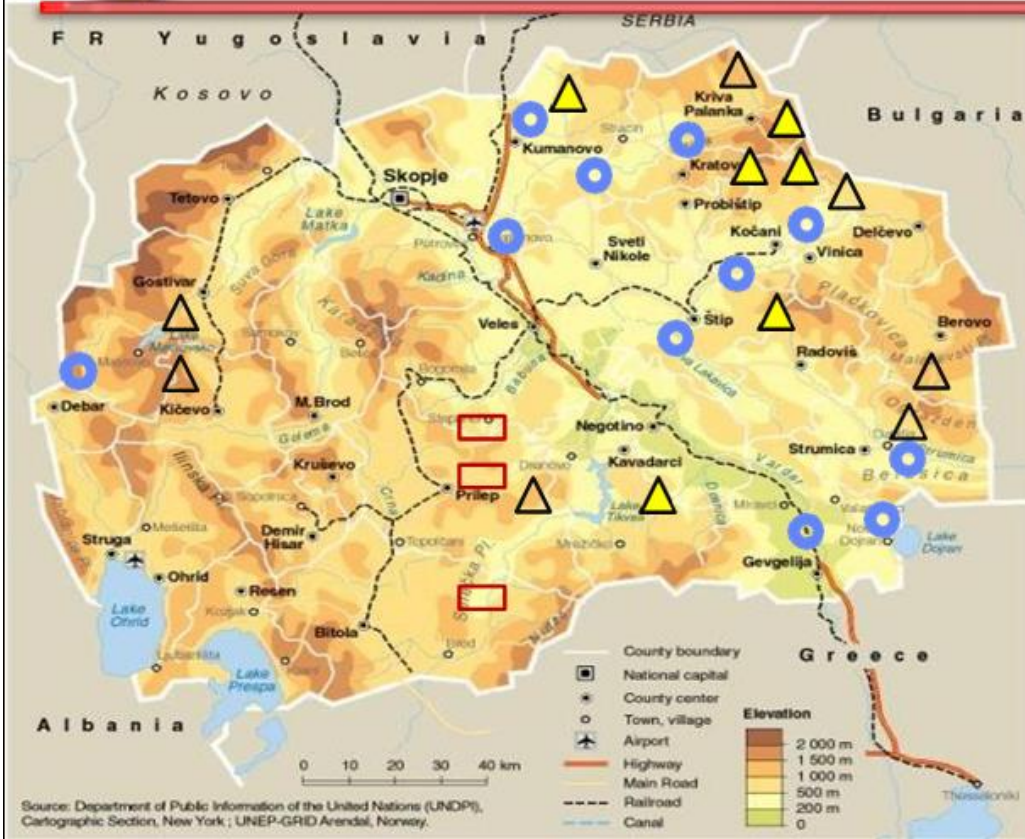
- Makedonya'nın şu mineral hammadelerinden depositoları var:
- Metal mineral hammadeleri : kurşun,demir, çinko, bakır, altın, gümüş, mangan, antimon vb.
- Ametal mineral hammadeleri: mermer, granit, oniks ve traverten
- Su: mineral,termal mineral ve jeotermal su
- Gelecek jeolojik araştırma ruhsatları iki yıllık dönem için veriliyor
- Ayrıntılı jeolojik araştırma ruhsatları 6 yıllık dönem için veriliyor
- **Mineral hammadde sömürü ruhsatları 30 yıllık dönem için veriliyor**

Komparatif (Karşılaştırmalı) Öncülükler

- Yatırım olanakları:
- Mineral hammadelerin bölümü (kurşun, çinko, bakır, altın, nikel, demr ve başka) ayrıntılı jeolojik araştırma ve sömürü ruhsatını sağlama vasıtasıyla gelecek aşama sırasında
- Dekoratif taşlar (mermer,granit, oniks ve travertin vb.) gelecek aşama sırasında ayrıntılı jeolojik araştırma ve sömürü ruhsatını sağlama vasıtasıyla
- Ametal mineral hammadeler (kireçtaşı, kuvars,kil vb)

Yatırım Fırsatları.

Mineral hammadelerin araştırılması ve sömürülmesi

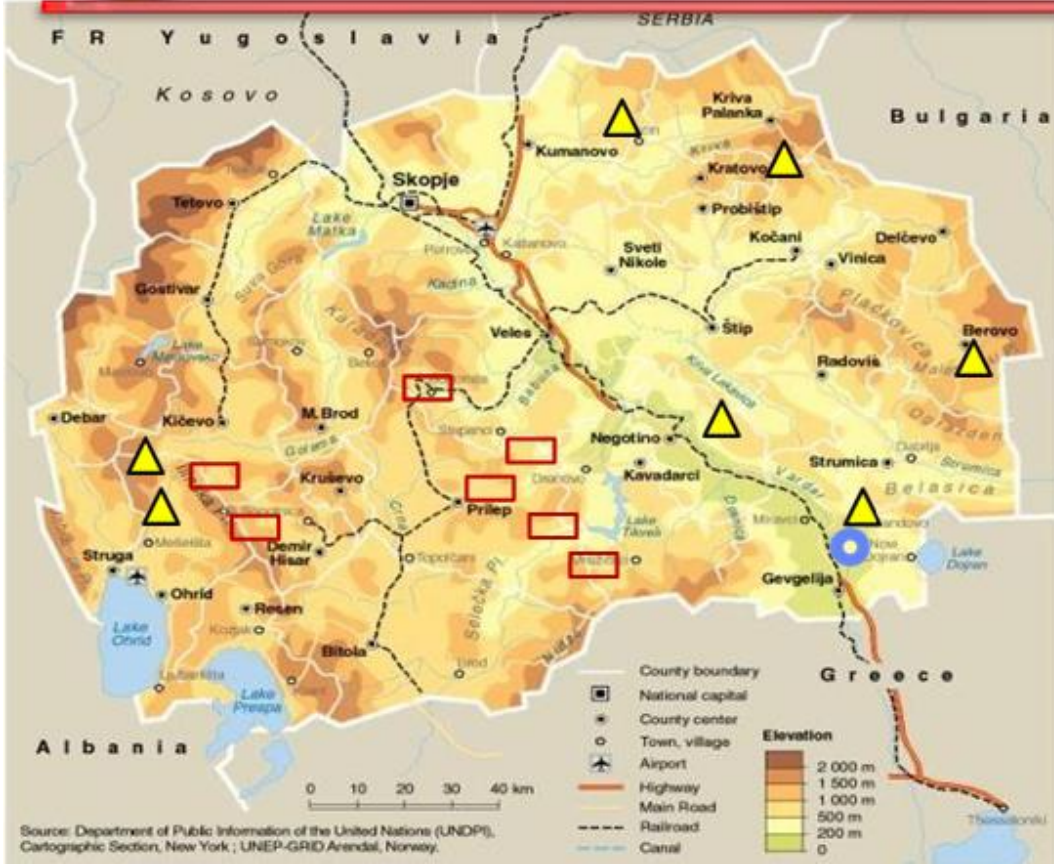

▲ Metal Madencilik Sömürü Ruhsatı

△ Metal Madencilik araştırma ruhsatı

▭ Mermer Sömürü ve araştırma ruhsatı

● Jeotermal enerji araştırma ve sömürü ruhsatı

Çimento İşletme Projesi

- “Venule” yüksek kaliteli çimento marl bulunan yer (10% gereksiz unsurlardan daha az) ve kalsiyum karbonat (97,55% temiz) yedekler
- Bulgular 200 milyon ton çapında mermer taşı yedek olanaklarını gösteriyor (200 yıl çimento üretim potansiyeli)
- Minimum yedekler 50 milyon ton çimento marl, uzunvadeli üretim garantisi (50 yıl, yıllık kapasite 1 milyon ton)
- Koridor 10 yakınlığında yer (Uluslararası otobanı ve demiryolu)
- □ Köprülü kenti ve Vardar nehri yakınlığında
- Çimento fabrikasının doğal gaz boru hattına bağlama olanağı

TÜRİZİM SEKTÖRÜ

Türistik Gelişim Bölgeleri için İnisyatifler Mali kolaylıklar

Türistik Gelişim Bölgeleri

- TGB □ Kalişta
- TGB Eski Doyran
- TGB Yeni Doyran
- TGB Popova Şapka
- TGB Berova
- TGB Lubanişta
- TGB Gradişte

VERGİ	VERGİ ORANLARI	
	□□TGB'de□	TGB dışında
Kişisel Gelir Vergisi	0% İlk10 yıl	10%
Katma Değer Vergisi	0%	18%

Kayak Merkezleri

- Popova Shapka
- Galichica
- Jablanica
- İnşaat Malzeme ve İnşaat Hizmetleri KDV'siz
- Komunal hizmetlerle bağlantı, TGB sınırları dışında komple altyapı Hükümet tarafınca sağlansın
- TGB arazisinde başlangıç artırma fiyatı 1€/m²
- Eğitim hibeleri ve iş yerlerin sağlanması
- Bütün inisyatifler AB düzenlemeleriyle uyumludur
- TGB kapsamında minimal inşa edilme oranı anlaşma konusunu oluşturacak.